

اصول قانون اساسی

در پرونده نظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل سی و چهارم

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۳۸

تاریخ: ۱۳۹۳/۸/۲۶

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل سی و چهارم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۳۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۸/۲۶

پژوهشکده شورای نگهبان

ایستاد

فهرست مطالب

- اصل سی و چهارم ۳
- ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی ۳
- ۱-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی غیرقابل تجدیدنظر بودن احکام صادره هیئت‌های هفت نفره و ستاد مرکزی آن در مورد اراضی کشت موقت در مراجع قضایی و ملغی شدن احکام صادره ۳
- ۱-۲- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه رسیدگی به تخلفات اداری ۳
- ۱-۳- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح گزینش معلمان و کارکنان آموزش و پرورش ۴
- ۱-۴- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۵
- ۱-۵- نظر شورای نگهبان در خصوص قانون اصلاح ماده (۱۳) قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی ۵
- ۱-۶- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح ایجاد سازمان نظام پرستاری جمهوری اسلامی ایران ۶
- ۱-۷- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و کمیته حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی راجع به ایجاد مرکز منطقه‌ای داوری در تهران ۷
- ۱-۸- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه ۷

- ۹-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران..... ۸
- ۱۰-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح استفساریه تبصره (۵) الحاقی به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات، آب و اراضی موقوفه..... ۱۰
- ۱۱-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح نظام صنفی کشور..... ۱۰
- ۱۲-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه مدیریت خدمات کشوری..... ۱۱
- ۱۳-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه جرایم رایانه‌ای..... ۱۲
- ۱۴-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری..... ۱۲
- ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۱۳
- ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان..... ۱۳
- ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی..... ۱۳
- ۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۱۳

اصل سی و چهارم

دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می‌تواند به منظور دادخواهی به دادگاه‌های صالح رجوع نماید. همه افراد ملت حق دارند این‌گونه دادگاه‌ها را در دسترس داشته باشند و هیچ‌کس را نمی‌توان از دادگاهی که به موجب قانون حق مراجعه به آن را دارد منع کرد.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۴۱۳۹ مورخ ۱۳۷۱/۱۰/۳۰ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی غیرقابل تجدیدنظر بودن احکام صادره هیئت‌های هفت نفره و ستاد مرکزی آن در مورد اراضی کشت موقت در مراجع قضایی و ملغی شدن احکام صادره مصوب ۱۳۷۱/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱- ماده واحده از این جهت که با بند (۱۴) از اصل سوم و اصول ۳۴، ۵۷، ۶۱، ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۷۳ قانون اساسی مغایر می‌باشد، به تأیید شورای نگهبان نرسید.^۱

۱-۲- نظر شماره ۵۴۹۹ مورخ ۱۳۷۲/۸/۱۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۸/۹ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲-۱- اطلاق تبصره (۲) ماده (۲۲)^۲ در موردی که ثابت شود اعمال غرض شده

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل سوم، شماره ۱-۱۳-۱.

۲. ماده ۲۲- به منظور نظارت بر حسن اجرای این قانون در دستگاه‌های مشمول و برای ایجاد هماهنگی در کار هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، «هیئت عالی نظارت» به ریاست دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی کشور و عضویت یک نفر نماینده رئیس قوه قضائیه و سه نفر از بین نمایندگان وزراء و یا بالاترین مقام سازمان‌های مستقل دولتی تشکیل می‌شود. هیئت مزبور در صورت مشاهده موارد زیر از سوی هر یک از هیئت‌های بدوی یا تجدید نظر دستگاه‌های مزبور، تمام یا بعضی از تصمیمات آنها را ابطال و در صورت تشخیص سهل‌انگاری در کار هر یک از هیئت‌ها، هیئت مربوط را منحل می‌نماید. هیئت عالی نظارت می‌تواند در مورد کلیه احکامی که در اجرای این قانون و مقررات مشابه صادر شده یا می‌شود بررسی و اتخاذ تصمیم نماید.

الف- ...

تبصره ۲- هیچ یک از اعضای هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری را نمی‌توان در رابطه با آراء صادره از سوی هیئت‌های مذکور تحت تعقیب قضایی قرار داد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۲/۹/۷ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

مغایر موازین شرعی و مغایر اصل ۳۴ و بند (۴) اصل ۱۵۶ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۳- نظر شماره ۱۵۰ مورخ ۱۳۷۴/۲/۶ شورای نگهبان در خصوص طرح گزینش معلمان و کارکنان آموزش و پرورش مصوب ۱۳۷۴/۱/۲۰ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳- تبصره (۳) ماده (۱۳)^۱ از این نظر که دلالت بر سلب حق دادخواهی و شکایت ماهوی نسبت به آراء هیئت مرکزی و هسته‌ها از معترضین دارد، مغایر اصل ۳۴ قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۲۲- به منظور نظارت بر حسن اجرای این قانون در دستگاه‌های مشمول و برای ایجاد هماهنگی در کار هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، «هیئت عالی نظارت» به ریاست دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی کشور و عضویت یک نفر نماینده رئیس قوه قضائیه و سه نفر از بین نمایندگان وزراء و یا بالاترین مقام سازمان‌های مستقل دولتی تشکیل می‌شود. هیئت مزبور در صورت مشاهده موارد زیر از سوی هر یک از هیئت‌های بدوی یا تجدید نظر دستگاه‌های مزبور، تمام یا بعضی از تصمیمات آنها را ابطال و در صورت تشخیص سهل‌انگاری در کار هر یک از هیئت‌ها، هیئت مربوط را منحل می‌نماید. هیئت عالی نظارت می‌تواند در مورد کلیه احکامی که در اجرای این قانون و مقررات مشابه صادر شده یا می‌شود، بررسی و اتخاذ تصمیم نماید.

الف- ...

تبصره ۲- هیچ یک از اعضای هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری را نمی‌توان در رابطه با آراء صادره از سوی هیئت‌های مذکور تحت تعقیب قضایی قرار داد، مگر در صورت اثبات غرض مجرمانه.

۱. ماده ۱۳- افرادی که در مراحل گزینش واجد شرایط عمومی یا انتخاب اصلح تشخیص داده نشوند، در صورت اعتراض می‌توانند تقاضای کتبی خود را حداکثر تا دو ماه در هر مرحله پس از دریافت حکم، به مرجع تجدیدنظرکننده (اول، دوم) تحویل دهند و در صورت عدم اعتراض در مهلت مقرر، رأی صادره قطعی و لازم‌الاجرا است. دستورالعمل این ماده توسط هیئت عالی گزینش تهیه و به تصویب می‌رسد.

تبصره ۱- ...

تبصره ۳- معترضین به آراء هیئت مرکزی و هسته‌ها حداکثر تا دو ماه از ابلاغ رأی می‌توانند به دیوان عدالت اداری شکایت نمایند و دیوان نسبت به رسیدگی شکلی اقدام می‌نماید.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۴/۴/۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۳- افرادی که در مراحل گزینش واجد شرایط عمومی یا انتخاب اصلح تشخیص داده نشوند، در صورت اعتراض می‌توانند تقاضای کتبی خود را حداکثر تا دو ماه در هر مرحله پس از دریافت حکم، به مرجع تجدیدنظرکننده (اول، دوم) تحویل دهند و در صورت عدم اعتراض در مهلت مقرر، رأی صادره قطعی و لازم‌الاجرا است. دستورالعمل این ماده توسط هیئت عالی گزینش تهیه و به تصویب می‌رسد.

تبصره ۱- ...

تبصره ۳- معترضین به آراء هیئت مرکزی و هسته‌ها حداکثر تا دو ماه پس از ابلاغ رأی می‌توانند به دیوان عدالت اداری شکایت نمایند و دیوان نسبت به رسیدگی اقدام می‌نماید.

۴-۱- نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۵۸ مورخ ۱۳۷۸/۹/۳۰ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۹/۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۴-۱- ماده (۱۹۹)^۱ از این جهت که در کلیه مراحل رسیدگی حضور وکیل را الزامی می‌داند، خلاف شرع و اصل ۳۴ قانون اساسی تشخیص داده شد.

۵-۱- نظر شماره ۷۹/۲۱/۸۷۴ مورخ ۱۳۷۹/۶/۲۹ شورای نگهبان در خصوص قانون اصلاح ماده (۱۳) قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۷۹/۶/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱- [در ماده (۱۳)]^۲ چون حق اعتراض به مراجع قضایی برای اشخاص ذکر

۱. ماده ۱۹۹- دعاوی و دادرسی‌های مربوط به حقوق مالکیت خصوصی و فعالیت‌های اقتصادی منحصرأ در محاکم تخصصی دادگاه‌های عمومی با بهره‌گیری از کارشناسان رسمی و متخصصان مربوطه مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت. در کلیه مراحل رسیدگی حضور وکیل الزامی است.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

در خصوص ماده (۱۹۹)، اصلاحی از سوی مجلس انجام نشده است.

نظر شماره ۷۸/۲۱/۶۳۵۵ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

در مورد ماده (۱۹۹) چون تغییر یا اصلاحی اعلام نشده، اشکال کماکان به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۱۹۹) حذف شد.

۲. ماده واحده- ماده (۱۳) قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی- مصوب ۱۳۴۶ - به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۱۳- مقررات بهداشت محیطی مربوط به مراکز تهیه و تولید، نگهداری، توزیع، فروش و حمل و نقل مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی و اماکن عمومی، در آیین‌نامه اجرایی این ماده تعیین خواهد شد. تخلف از مقررات مذکور مستوجب مجازات‌های بازدارنده از بیست و پنج هزار (۲۵/۰۰۰) تا پانصد هزار (۵۰۰/۰۰۰) ریال جریمه نقدی به ازای هر مورد نقض بهداشت محیطی خواهد بود. میزان مجازات‌های یاد شده بر اساس نرخ تورم (هر سال یک‌بار) بنا به اعلام بانک مرکزی و تأیید هیئت وزیران قابل افزایش است. مأمورینی که از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای نظارت بهداشت محیط اماکن و مراکز موضوع این ماده تعیین می‌شوند مکلفند متخلفین از مقررات بهداشت محیطی را با ذکر تخلف با تنظیم گزارش به مسئولین بهداشت معرفی نمایند. شرایط بازگشایی و میزان مهلت مناسب برای رفع نواقص، نحوه تعطیل موقت محل‌های مورد اشاره با انجام مهر و موم یا لاک و مهر و دفعات تعطیلی و زمان آنها، چگونگی معرفی متخلف به دادگاه و وظایف و مسئولیت‌های مسئول بهداشت محل و نیز مأموران نظارت در اجرای این موارد در آیین‌نامه اجرایی این ماده مشخص خواهد شد.

نگردیده، از این جهت مغایر اصل ۳۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۶- نظر شماره ۸۰/۲۱/۲۱۰۳ مورخ ۱۳۸۰/۶/۱۱ شورای نگهبان در خصوص طرح ایجاد سازمان نظام پرستاری جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۰/۵/۲۱ مجلس شورای اسلامی

۱-۶-۱- ماده (۲۶)^۱ از این جهت که مستلزم محدود کردن اختیارات قاضی و

تبصره ۱- آیین‌نامه اجرایی این ماده توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین خواهد شد.
تبصره ۲- مأمورین انتظامی موظفند در تمام مراحل اجرای عملیات تعطیل موقت، بازرسی و مهر و موم یا لاک و مهر کردن محل، همکاری لازم را با مأمورین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عمل آورند.
مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۹/۹/۱۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
ماده واحده- ماده (۱۳) قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی مصوب سال ۱۳۴۶/۴/۲۲ به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۱۳- تخلف از مقررات بهداشتی نظیر عدم رعایت بهداشت فردی، وضع ساختمانی، وسایل کار ممنوع است و مستوجب مجازات می‌باشد. مقررات بهداشتی مربوط به مراکز تهیه و تولید، نگهداری، توزیع، فروش و حمل و نقل مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی و اماکن عمومی در آیین‌نامه اجرایی این ماده تعیین خواهد شد. تخلف از مقررات مذکور مستوجب مجازات‌های بازدارنده از بیست و پنج هزار (۲۵/۰۰۰) تا پانصد هزار (۵۰۰/۰۰۰) ریال جریمه نقدی به ازای هر مورد نقض مقررات بهداشتی خواهد بود. میزان مجازات‌های یادشده بر اساس نرخ تورم (هر سال یک بار) بنا به اعلام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تأیید هیئت وزیران قابل افزایش است. مأمورینی که از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای نظارت بهداشتی اماکن و مراکز موضوع این ماده تعیین می‌شوند مکلفند متخلفین از مقررات بهداشتی را با ذکر موارد تخلف با تنظیم گزارشی به مسئول بهداشت محل معرفی نمایند. مسئول بهداشت محل در صورت تأیید گزارش به صاحب مرکز و یا مسئولین مربوطه اخطار می‌نماید تا نسبت به رفع نواقص بهداشتی در مهلت تعیین شده اقدام کند. در صورت عدم رفع موارد تخلف، دستور تعطیلی محل و مهر و موم و یا لاک و مهر آن را صادر می‌نماید و پس از برطرف شدن نواقص و تأیید مسئول بهداشت محل از واحد مربوطه رفع تعطیل و فک مهر و موم خواهد شد. در تمام موارد مذکور پرونده جهت رسیدگی به دادگاه صالحه ارجاع می‌گردد. مقررات بهداشتی، وظایف و مسئولیت‌های مسئول بهداشت محل و مأمورین نظارت، مدت زمان‌های لازم برای رفع نواقص بهداشتی و سایر امور مربوطه در اجرای این ماده واحده در آیین‌نامه اجرایی این قانون مشخص خواهد شد.

تبصره ۱- صاحبان مراکز مزبور در صورتی که اقدامات انجام شده را خلاف قانون و مقررات مربوطه بدانند می‌توانند به مراجع قضایی صالح شکایت نمایند.

تبصره ۲- مأمورین انتظامی موظفند در تمام مراحل اجرای عملیات بازرسی، تعطیل و مهر و موم یا لاک و مهر کردن محل، همکاری لازم را با مأمورین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عمل آورند.

تبصره ۳- آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین می‌گردد.

۰۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل

رسیدگی قضایی است، خلاف موازین شرع و مغایر بند (۱) اصل ۱۵۶ و بند (۹) اصل سوم و اصول ۳۲، ۳۴ و ۳۶ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۷- نظر شماره ۸۰/۲۱/۲۱۰۲ مورخ ۱۳۸۰/۶/۱۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و کمیته حقوقی مشورتی آسیایی - آفریقایی راجع به ایجاد مرکز منطقه‌ای داوری در تهران مصوب ۱۳۸۰/۵/۲۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۷-۱- بند (۴) ماده (۴)^۱ خلاف موازین شرع و مغایر اصولی از قانون اساسی من جمله بند (۹) اصل ۳ و بند (۱) اصل ۱۵۶ و اصل ۳۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۸- نظر شماره ۸۰/۲۱/۲۱۰۹ مورخ ۱۳۸۰/۶/۱۲ شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۶۳/۱/۲۸، مصوب ۱۳۸۰/۵/۲۱ مجلس شورای اسلامی:

۱-۸-۱- در تبصره (۵)^۲ چون در صورت وجود اختلاف، رسیدگی به دادگاه محول

سوم، شماره ۱-۳۹-۲.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل سوم، شماره ۱-۳۸-۲.

۲. تبصره ۵- اراضی و املاکی که در تصرف و مالکیت کشاورزان و مالکین محلی بوده و در اثر اجرای سیاست‌های غلط و یا زورمندانه سلاطین از مالکیت آنان خارج شده، ولی اراضی کماکان در تصرف مالکین مذکور می‌باشد و سپس من غیر حق در مالکیت موقوفات و آستان قدس رضوی درآمده و هیچ گونه سند وقفیت اعم از عادی و رسمی توسط مالکین اصلی تنظیم نگردیده و همچنین املاکی که در تصرف اشخاص بوده و سند رسمی دارند ولی ادعای وقفیت نسبت به آنها شده است، در صورتی که دلایل معتبری دال بر صحت وقف وجود نداشته باشد از شمول حکم ماده واحده خارج و هرگونه تصمیم و اقدامی که در مورد اراضی فوق‌الذکر انجام شده از درجه اعتبار ساقط و کان لم یکن می‌گردد.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۰/۸/۱۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

تبصره ۵- اراضی و املاکی که در تصرف و مالکیت کشاورزان و مالکین محلی بوده و در اثر اجرای سیاست‌های غلط و یا زورمندانه سلاطین بدون مجوز شرعی از مالکیت آنان خارج شده ولی اراضی کماکان در تصرف مالکین مذکور می‌باشد و سپس من غیر حق در مالکیت موقوفات و آستان قدس رضوی درآمده و هیچ گونه سند وقفیت اعم از عادی و رسمی و یا به هر دلیل معتبر شرعی و قانونی توسط مالکین اصلی تنظیم و ارائه نگردیده و همچنین املاکی که در تصرف اشخاص بوده و سند رسمی دارند ولی ادعای وقفیت نسبت به آنها شده است، در صورتی که بنا به تشخیص محکمه صالح دلایل معتبری دال بر صحت وقف وجود نداشته باشد از شمول حکم ماده واحده خارج و هرگونه

نشده است، اطلاقش مغایر بند (۱) اصل ۱۵۶ و اصل ۳۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۹- نظر شماره ۸۱/۳۰/۱۸۲۰ مورخ ۱۳۸۱/۸/۱۵ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران

تصمیم و اقدامی که در مورد اراضی فوق‌الذکر انجام شده از درجه اعتبار ساقط و کان لم یکن می‌گردد. نظر شماره ۸۰/۲۱/۲۶۹۳ مورخ ۱۳۸۰/۹/۶ شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۶۳/۱/۲۸، مصوب ۱۳۸۰/۸/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

در صورتی که نسبت به موضوع صدر ماده (۵) اختلاف وجود داشته باشد، چون ارجاع به دادگاه نشده است؛ لذا ایراد بند (۲) [۱-۸-۱] به طور کامل رفع نشده است.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

تبصره ۵- اراضی واملاکی که در تصرف و مالکیت کشاورزان و مالکین محلی بوده و در اثر اجرای سیاست‌های غلط و یا زورمندانه سلاطین بدون مجوز شرعی از مالکیت آنان خارج شده ولی اراضی کماکان در تصرف مالکین مذکور می‌باشد و سپس من غیر حق در مالکیت موقوفات و آستان قدس رضوی درآمده و توسط مالکین هیچ گونه سند وقفیت اعم از عادی و رسمی تنظیم نشده و یا هر دلیل معتبر شرعی و قانونی وجود نداشته باشد، همچنین املاکی که در تصرف اشخاص بوده و سند رسمی دارند ولی ادعای وقفیت نسبت به آنها شده است، در صورتی که دلایل معتبری دال بر صحت وقف وجود نداشته باشد از شمول حکم ماده واحده خارج و هرگونه تصمیم و اقدامی که در مورد اراضی فوق‌الذکر انجام شده از درجه اعتبار ساقط و کان لم یکن می‌گردد و در صورت بروز اختلاف، دادگاه صالح رسیدگی خواهد نمود.

نظر شماره ۸۰/۲۱/۳۰۹۶ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۹ شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۶۳/۱/۲۸، مصوب ۱۳۸۰/۱۰/۹ مجلس شورای اسلامی:

در تبصره (۵) نظر به اینکه تصریح نشده که در هر دو مورد، تشخیص به عهده دادگاه است، اشکال قبلی به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

تبصره ۵- اراضی واملاکی که در تصرف و مالکیت کشاورزان و مالکین محلی بوده و در اثر اجرای سیاست‌های غلط و یا زورمندانه سلاطین بدون مجوز شرعی از مالکیت آنان خارج شده ولی اراضی کماکان در تصرف مالکین مذکور می‌باشد و سپس من غیر حق در مالکیت موقوفات و آستان قدس رضوی درآمده و توسط مالکین هیچ گونه سند وقفیت اعم از عادی و رسمی تنظیم نشده و یا هر دلیل معتبر شرعی و قانونی وجود نداشته باشد، همچنین املاکی که در تصرف اشخاص بوده و سند رسمی دارند ولی ادعای وقفیت نسبت به آنها شده است، در صورتی که دلایل معتبری دال بر صحت وقف وجود نداشته باشد از شمول حکم ماده واحده خارج و هرگونه تصمیم و اقدامی که در مورد اراضی فوق‌الذکر انجام شده از درجه اعتبار ساقط و کان لم یکن می‌گردد و در صورت بروز اختلاف، در هر دو مورد دادگاه صالح رسیدگی خواهد نمود.

مصوب ۱۳۷۵/۳/۱، مصوب ۱۳۸۱/۷/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۹-۱- چون مستفاد از تبصره ماده (۸۰) موضوع ماده (۵۹) مصوبه^۱، سلب حق اعتراض و مراجعه به محاکم صالحه از کسی است که مدعی تضییع حقتش باشد، لذا تبصره مذکور مغایر اصول ۳۴، ۱۵۶، و ۱۵۹ قانون اساسی تشخیص داده شد.

۹-۲- در تبصره (۲) ماده (۸۲) موضوع ماده (۶۱) مصوبه^۲ انحصار مراجعه به

۱. ماده ۵۹- ماده (۸۰) قانون به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن اضافه می‌شود:

ماده ۸۰- ...

تبصره- اعتراض به مصوبات شوراهای روستا و بخش توسط بخشدار یا شورای شهرستان، در مورد مصوبات شوراهای شهر و شهرستان توسط فرماندار یا شورای استان، در مورد مصوبات شورای استان توسط استاندار، مسئولین دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط یا شورای عالی استان‌ها و در مورد مصوبات شورای عالی استان‌ها توسط وزیر کشور یا عالی‌ترین مقامات دستگاه‌های ذی‌ربط صورت می‌گیرد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۸/۲۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۵۳- ماده (۸۰) قانون به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن اضافه می‌شود:

ماده ۸۰- ...

تبصره- اعتراض به مصوبات شوراهای روستا و بخش توسط بخشدار یا شورای شهرستان، در مورد مصوبات شوراهای شهر و شهرستان توسط فرماندار یا شورای استان، در مورد مصوبات شورای استان توسط استاندار، مسئولین دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط یا شورای عالی استان‌ها و در مورد مصوبات شورای عالی استان‌ها توسط وزیر کشور یا عالی‌ترین مقامات دستگاه‌های ذی‌ربط صورت می‌گیرد. رسیدگی به اعتراض موضوع این قانون، مانع از رسیدگی به شکایات سایر اشخاص در محاکم صلاحیت‌دار نخواهد بود.

۲. ماده ۶۱- ماده (۸۲) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۸۲- چنانچه هر یک از اعضاء شوراهای مذکور در ماده (۱) این قانون، شرایط عضویت را از دست داده و یا در انجام وظایف قانونی خود مرتکب قصور یا تقصیر شود یا اقدامی که موجب توقف یا اخلال در انجام وظایف شوراها گردد یا عملی خلاف شئون اعضاء شورا انجام دهد، به شرح زیر به صورت موقت یا برای مدت باقیمانده دوره شورا سلب عضویت می‌گردد:

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- فرد یا افرادی که سلب عضویت می‌گردند می‌توانند به دیوان عدالت اداری شکایت نمایند. دیوان مذکور خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و رأی آن قطعی و لازم‌الاجراء خواهد بود. این رسیدگی صرفاً به صورت شکلی خواهد بود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۸/۲۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۵۴- ماده (۸۲) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۸۲- چنانچه هر یک از اعضاء شوراهای مذکور در ماده (۱) این قانون، شرایط عضویت را از دست داده و یا در انجام وظایف قانونی خود مرتکب قصور یا تقصیر شود یا اقدامی که موجب توقف یا اخلال در انجام وظایف شوراها گردد یا عملی خلاف شئون اعضاء شورا انجام دهد، به شرح زیر به

دیوان عدالت اداری و حصر در رسیدگی شکلی توسط این دیوان، مغایر اصول ۳۴، ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۷۰ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱۰-۱- نظر شماره ۸۲/۳۰/۵۳۸۰ مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۵ شورای نگهبان در خصوص طرح استفساریه تبصره (۵) الحاقی به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات، آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۸۲/۸/۱۴ مجلس شورای اسلامی:

۱۰-۱-۱- در مواردی که از ابتداء اختلاف بین طرفین موجود باشد، هرگونه اقدام قبل از صدور رأی دادگاه، مغایر اصل ۳۴ و بند (۱) اصل ۱۵۶ قانون اساسی است.^۱

۱۱-۱- نظر شماره ۸۲/۳۰/۶۴۲۱ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۴ شورای نگهبان در خصوص طرح نظام صنفی کشور مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹ مجلس شورای اسلامی:

۱۱-۱-۱- قطعی و لازم‌الاجراء دانستن نظر هیئت عالی نظارت مذکور در مواد مختلف، از

صورت موقت با برای مدت باقیمانده دوره شورا سلب عضویت می‌گردد:

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- فرد یا افرادی که سلب عضویت می‌گردند می‌توانند به دادگاه صالح شکایت نمایند. دادگاه مذکور خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و رأی آن قطعی و لازم‌الاجراء خواهد بود.

۱. موضوع استفساریه:

ماده واحده- آیا منظور مقنن از تبصره (۵) الحاقی به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات، آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ این بوده که ابتدائاً قانون باید در مورد اراضی و املاک موضوع تبصره (۵) اجرا شود و بعد در صورت اختلاف، موضوع به دادگاه صالح ارجاع گردد؟
نظر مجلس:

بله، منظور مقنن از تبصره (۵) الحاقی به ماده واحده مزبور این بوده که ابتدائاً قانون باید در مورد اراضی و املاک موضوع تبصره اجرا شود و بعد در صورت بروز اختلاف، موضوع به دادگاه ارجاع گردد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۲/۹/۱۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

موضوع استفساریه:

ماده واحده- آیا منظور مقنن از تبصره (۵) الحاقی به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات، آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ این بوده که ابتدائاً قانون باید در مورد اراضی و املاک موضوع تبصره (۵) اجرا شود و بعد در صورت اختلاف، موضوع به دادگاه صالح ارجاع گردد؟
نظر مجلس به شرح زیر اعلام می‌گردد:

چون در هر دو مورد ید متصرف، اماره بر وقف یا ملک می‌باشد، در صورتی که ذوالید با مدعی اختلاف داشته باشد، مدعی باید به دادگاه مراجعه کند و بدون حکم دادگاه نمی‌تواند از ید آن خارج و یا سند مالکیت را باطل نماید.

جمله تبصره (۲) ماده (۲۸)^۱ خلاف موازین شرع و مغایر اصول ۳۴، ۱۵۶ و ۱۵۹ قانون اساسی شناخته شد. و با تصریح به حفظ حق مراجعه به مراجع ذیصلاح قضایی، اشکال رفع می‌شود.

۱-۱۲- نظر شماره ۸۵/۳۰/۲۰۷۴۹ مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۱۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۵/۱۰/۱۳ کمیسیون مشترک رسیدگی به لایحه مدیریت خدمات کشوری مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۲-۱- تبصره (۲) ماده (۹۵)^۲، مغایر اصول ۳۴ و ۱۷۳ قانون اساسی است.

۱-۱۲-۲- قسمت اخیر ماده (۹۶)^۳ که اثبات اهمال را بدون حکم محکمه احراز شده تلقی

۱. ماده ۲۸- ...

تبصره ۲- هر فرد صنفی که واحد کسب وی تعطیل می‌شود می‌تواند به کمیسیون نظارت شکایت کند. نظر کمیسیون نظارت که حداکثر ظرف دو هفته اعلام خواهد شد، قطعی و لازم‌الاجراء است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۲۸- ...

سطر آخر تبصره (۲) به شرح ذیل اصلاح گردید:

... لازم‌الاجراء است. در صورت اعتراض، فرد صنفی می‌تواند به مراجع ذیصلاح قضایی مراجعه کند.

۴. ماده ۹۵- اخذ رشوه و سوء استفاده از مقام اداری ممنوع می‌باشد. استفاده از هر گونه امتیاز، تسهیلات، حق مشاوره، هدیه و موارد مشابه در مقابل انجام وظایف اداری و وظایف مرتبط با شغل توسط کارمندان دستگاه‌های اجرایی در تمام سطوح از افراد حقیقی و حقوقی به جز دستگاه ذی‌ربط خود تخلف محسوب می‌شود.

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- در صورت تکرار این تخلف به استناد گزارش‌هایی که به تأیید بازرس معتمد و مدیر مربوطه برسد، پرونده خاطی به هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری ارجاع و یکی از مجازات‌های بازخرید، اخراج و انفصال دائم از خدمات دولتی اعمال خواهد شد. تصمیمات مربوط در این ماده از نظر ماهوی قابل رسیدگی در سایر مراجع قانونی نمی‌باشد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۶/۲/۱۰ کمیسیون مشترک رسیدگی به لایحه مدیریت خدمات کشوری مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

در انتهای تبصره (۲) ماده (۹۵)، عبارت «تصمیمات مربوط در این ماده از نظر ماهوی قابل رسیدگی در سایر مراجع قانونی نمی‌باشد» حذف گردید.

۴. ماده ۹۶- مدیران و سرپرستان بلافصل، مسئول نظارت و کنترل و حفظ روابط سالم کارمندان خود در انجام وظایف محوله می‌باشند و در مورد عملکرد آنان باید پاسخگو باشند. در صورتی که کارمندان مزبور با اقدامات خود موجب ضرر و زیان دولت گردند و یا تخلفاتی نظیر رشوه و یا سوء استفاده در حیطه مدیریت مسئولین مزبور مشاهده و اثبات گردد، علاوه بر برخورد با کارمندان خاطی با مدیران و سرپرستان کارمندان (حسب مورد) نیز که در کشف تخلف یا جرایم اهمال نموده باشند، مطابق آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران می‌سد، نسبت به برکناری موقت و یا دائم آنان از سمت مدیریت و یا محرومیت تصدی سمت‌های مشابه برای مدت

و برای آن مجازات تعیین نموده است، مغایر اصول ۳۴ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۳- نظر شماره ۸۷/۳۰/۳۱۷۷۷ مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۷/۱۰/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۳-۱- در تبصره (۲) ماده (۲۲)^۱ چون شکایاتی که در کارگروه (کمیته) رسیدگی می‌شود قابل شکایت در دادگاه نیست، مغایر اصول ۳۴ و ۱۵۶ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۴- نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۲۴۳۱ مورخ ۱۳۹۰/۳/۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۰/۱/۳۰ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۴-۱- اطلاق جزء (۱) بند (ب) ماده (۱)،^۲ در مواردی که امکان معرفی به این

مشخص اقدام خواهد گردید.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۶/۲/۱۰ کمیسیون مشترک رسیدگی به لایحه مدیریت خدمات کشوری مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

در انتهای ماده (۹۶) بعد از کلمه «مطابق»، عبارت «آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، نسبت به برکناری موقت و یا دایم آنان از سمت مدیریت و یا محرومیت تصدی سمت‌های مشابه برای مدت مشخص اقدام خواهد گردید» حذف و عبارت «قوانین مربوط، با آنان رفتار خواهد شد» جایگزین گردید.

۱. ماده ۲۲- قوه قضائیه موظف است ظرف یک‌ماه از تاریخ تصویب این قانون، کارگروه (کمیته) تعیین مصادیق محتوای مجرمانه را در محل دادستانی کل کشور تشکیل دهد. وزیر یا نماینده وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، ارتباطات و فناوری اطلاعات، اطلاعات، دادگستری، علوم، تحقیقات و فناوری، فرهنگ و ارشاد اسلامی، رئیس سازمان تبلیغات اسلامی، رئیس سازمان صدا و سیما و فرمانده نیروی انتظامی، یک نفر خبره در فناوری اطلاعات و ارتباطات به انتخاب کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی و یک نفر از نمایندگان عضو کمیسیون قضایی و حقوقی به انتخاب کمیسیون قضایی و حقوقی و تأیید مجلس شورای اسلامی، اعضاء کارگروه (کمیته) را تشکیل خواهند داد. ریاست کارگروه (کمیته) به عهده دادستان کل خواهد بود.

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- کارگروه (کمیته) موظف است به شکایات راجع به مصادیق پالایش (فیلتر) شده رسیدگی و نسبت به آنها تصمیم‌گیری کند. رأی کارگروه (کمیته)، قطعی است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۸/۱/۳۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

عبارت «رأی کارگروه (کمیته)، قطعی است» از انتهای تبصره (۲) ماده (۲۲) حذف شد.

۲. ماده ۱- رسیدگی در دیوان عدالت اداری که در این قانون به اختصار (دیوان) نامیده می‌شود، مستلزم تقدیم دادخواست است و باید حاوی نکات زیر باشد:

الف- ...

ب- مشخصات طرف شکایت

نحو نباشد اما مأمور قابل شناسایی باشد، خلاف موازین شرع و همچنین مغایر اصل ۳۴ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اسانامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان

۱- نام و نام خانوادگی، سمت و نشانی دقیق محل کار مأمور دولت

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۹۰/۵/۲ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱- در اجرای اصل یکصد و هفتاد و سوم (۱۷۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأموران، ادارات و آیین‌نامه‌های دولتی خلاف قانون یا شرع یا خارج از حدود اختیارات مقام تصویب‌کننده، دیوان عدالت اداری که در این قانون به اختصار «دیوان» نامیده می‌شود، زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌گردد.

ماده ۱۸- دادخواست باید حاوی نکات زیر باشد:

الف- ...

ب- مشخصات طرف شکایت

۱- نام و نام خانوادگی، نام پدر، تاریخ تولد، کد ملی، شغل، تابعیت و اقامتگاه برای اشخاص حقیقی
نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۳۲۱۳ مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیلات و آیین

دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ مجلس شورای اسلامی:

اطلاق جزء (۱) بند (ب) ماده (۱۸)، در مواردی که امکان معرفی به این نحو نباشد اما مأمور قابل شناسایی باشد، خلاف موازین شرع و همچنین مغایر اصل ۳۴ قانون اساسی شناخته شد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۹۰/۸/۸ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

جزء (۱) بند (ب) ماده (۱۸) به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

۱- نام و نام خانوادگی، سمت و نشانی دقیق محل کار مأمور دولت در صورت امکان

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نکهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
را ایا و تحت تاثیر بیج قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون بیج ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir